

de större. Hinnafräftorna i sin tur är fredliga varelser, som lever av alger och även uppslammat växtavfall. Algerna återigen lever av de salter, som föres till sjön med regnvatten, vilket sipprat genom marken och löst salterna. Delvis bildas naturligtvis dessa också vid förmultningen av de fanerogama växterna. Algerna skulle kunna kallas insjöarnas gröna ängar. De fångar upp solljuset och möjliggör via hinnafräftorna för fiskarna att tillgodogöra sig detta. Med algernas, hinnafräftornas och fiskarnas hjälp tillgodogör vi oss till sist insjöns rikedom på salter och det solljus, som flödar dit ner och annars skulle gå till spillo.

(Forts. i nästa skolnummer).

Vad var och en bör veta.

Se upp för slidförsedda svampar!

Av

BENGT CORTIN.

När en nybörjare kommer ut i svampskogen, bör han i första hand inrikta sig på att insamla några olika flugsvampar i och för studieändamål. Han bör m. a. o. lära sig att känna igen dessa farliga tingestar långt före matsvampen. Särskilt bör han observera flugsvampens karaktäristiska kännetecken.

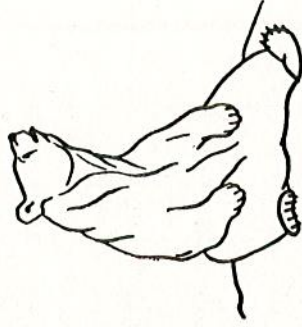
Kom alltså ihåg att de giftiga flugsvamparna (släktet *Amanita*) lätt avslöjas på slidutrustningen vid fotbasen! Därför bör man gräva upp hela flugsvampen för att bli väl förtrogen med giftkännemärket. Visserligen har den matnyttiga ringlösa flugsvampen (*Amanitopsis vaginata*) också en sådan fotutrustning, men detta blir aktuellt först längre fram, när man börjat bli fullt säker svamplockare. I början skall man iaktta stor försiktighet och räkna alla slidförsedda svampar som giftbärare. En annan svampgrupp — nämligen slidskivlingarna (släktet *Volvaria*) — har också slida vid fotbasen och alla svampar i denna grupp är misstänkta arter!

Slidan omsluter fotens bas som en vid, djupt flikad säck eller strumpa; stundom är slidan reducerad till en vanligen upp- eller utstående kant av ringa fördjupning eller också återfinnes den som ringformiga valkar eller fjällkransar på fotens nedre del. Slidan får emellertid inte förväxlas med ringen, som är en långt mera vanlig fotutrustning hos svamparna. Ring har nämligen åtskilliga läckra arter, däribland champinjornerna. Även flugsvamparna har ring, på ett undantag när. Ringen är emellertid av underordnad betydelse, när det gäller att spåra giftkännetecknena.

I första hand ser man alltså efter om svampen, som man funnit, har slida eller ej.

SVERIGES NATUR

Svenska Naturskyddsföreningens Tidskrift

Nr 7
1945

36:e
ÅRG.

Ansvarig utgivare: NILS DAHLBECK.

Redaktion: KAI CURRY-LINDAHL och NILS DAHLBECK.

Adress: Mäster Samuelsg. 3^{ll}, Stockholm. Tel. 210686. Postgiro nr 2166. Utkommer med årsbok (nr 1) och minst 4 häften. Prenumerationspris: 3:— kr. prärr, med årsbok 7:— kr.

Något om Sveriges vertebratfauna under 1945.

Av

KAI CURRY-LINDAHL.

Däggdjur.

En ny däggdjursart har under året införlivats med den svenska faunan. Sålunda har E. MONTÉN (Fauna och Flora) konstaterat *dvärgsvesslans* (*Mustela minuta*) förekomst i norra Sveriges fjälltrakter.

Det kan i detta sammanhang vara värt att omtala, att en *flodtiller* (*Mustela l. lutreola*) i februari fångades i en mjärde i Torneå älv mellan Haparanda och Torneå. Detta nämnes här endast i förbigående, eftersom tvivel föreligger om mjärden låg på svenskt eller finskt vatten och då djurets tidigare uppehållsplats icke

Med detta nummer följa två bilagor.

kunde spåras. Exemplet gick tyvärr icke att förvärva för svenskt museums räkning utan hamnade i Finland. — I Sverige har flodilern hittills icke anträffats. Han finns sparsamt i södra och mellersta Finland. Från Nordfinland föreligga blott enstaka ströfynd. Arten förekommer dessutom i nordöstra och mellersta Europa.

Älgen har under året varit föremål för en inventering i Svenska Jägareförbundets regi. Man fruktade, att detta vårt värdefullaste villebråd genom senare års kraftiga avskjutning skulle ha decimerats betydligt. Så var också fallet i vissa landsdelar, men i stort sett kom älgräkningens resultat dessa farhågor på skam. Ej mindre än 46.995 älgar redovisades under vårvintern 1945. Denna siffra, som är överraskande hög, baserar sig på olika räkningsmetoder inom skilda län. Efter att kritiskt ha skärskådat länens älgssiffror, kommer riksjäktvårdskonsulenten H. HAMILTON (Svensk Jakt) till det resultatet, att vi under vintern 1944—45 med säkerhet kunde räkna med en stam av omkring 40.000 älgar i Sverige. De älgrikaste länen äro Jämtlands med 4.420 ex. och Kopparbergs med 4.200. I förhållande till arealen ligga Uppsala och Västmanlands län bäst till med 7,7 resp. 7,3 älgar per 1.000 hektar skogsmark.

1937 beräknade F. BROMÉ-SKUNCKE, att vår älgstam uppgick till c:a 32.000 djur. Följaktligen skulle — om 1937 och 1945 års siffror äro riktiga — en ökning av 8.000 älgar ägt rum under den relativt korta tiden av åtta år, varav ej mindre än fem varit krisår med höga avskjutningssiffror. Detta förhållande är glädjande och vi ha all anledning att yvas över vår förnämliga älgstam.

Av de till Svenska Naturskyddsföreningen inkomna rapporterna att döma, tycks älgen ha ökat påtagligt i Västmanland, Medelpad och Norrbotten. Från Västergötland föreligga både positiva och negativa uppgifter, de förra överväga dock i betydande grad. Från Småland tala nära nog samtliga meddelare om en kraftig minskning. Blott en enda småländsk rapportör berättar om »otvivelaktig ökning» (A. EKLUNDH), vilket förklaras av att älgen icke jagas på vederbörandes marker. I Skåne, Närke, Värmland, Dalarna, södra och norra Lappland har älgen enligt våra sagesmän gått tillbaka. Svenska Jägareförbundets inventering tyder dock på, att älgen ökat i de båda nordligaste länen. Denna ökning är kanske mest påtaglig i de två norra kustlandskapen,

där bättre bevakning kan ske. I Lappland tycks tjuvskytten alltjämt florera nära nog ohämmat, tack vare att staten ej anser det värt att bekosta ett i förhållande till arealen rimligt antal jaktpolisier. H. HAMILTON (Svensk Jakt) beräknar, att »ett par tusen älgar» årligen tjuvskjutas i landet, varav huvudparten torde höra till övre Norrland.

Hösten 1945 fälldes enligt preliminära siffror 11.014 älgar. Föregående års definitiva avskjutningssiffra var 9.796 ex.

Från många håll önskas ändrade jaktbestämmelser för älg. Särskilt från Småland äro sådana önskemål talrika. Flera personer vilja ha älgen totalfredad under några år, andra koförbud under fem år eller mindre tid, medan en tredje kategori anser, att en kortare jakttid vore tillräcklig för att älgstammen skall repå sig. Från Västergötland omtalas en del missförhållanden inom jaktvårdsområdena, vilka när det gäller älgjakten ej tycks ha den stabiliserande faktor som önskvärdt vore. Inom Idre socken i Dalarna önskas älgen totalfredad (B. LUNDBLAD). Från Jämtland föreslås bl. a. experimentell fridlysning för hela Norrland under tio år (O. SUNDIN).

Rådjuret visar i likhet med förra året samma glädjande tendens till ökning. Detta tycks framför allt vara fallet i Småland (i vissa delar av landskapet talas dock om minskning), Västergötland, Östergötland, Värmland, Västmanland, Uppland, Dalarna, Gästrikland och Jämtland. Under spridningen norrut ha rådjuren nu från Norrbotten nått in i flera lappländska socknar. Arten har med tre ex. inplanterats på Gotland (H. HAMILTON), där den tidigare saknats.

Glädjande nog har Svenska Jägareförbundets inställning till rådjurets förekomst i Jämtland (se föregående årsöversikt) ändrats därhän, att förbundet tillstyrkte Jämtlands Läns Jaktvårdsförenings — stövarjägarernas allmänna uppfattning till trots — i en begärda fridlysning av detta djur. Tyvärr hade myndigheterna en annan mening, men även deras åsikt kanske ändras till ett annat år. Emellertid är det icke blott jämtarna, som önska ha rådjuret fridlyst. Ej mindre än 12 av de småländska rapportörerna plädara för denna sak, vilket tycks tyda på att rådjurets stam i Småland trots ökning är mycket ojämn på skilda lokaler.

Under jaktåret 1944—45 beräknas c:a 11.000 rådjur ha fallits. *Kronbjörtstammen* i Skåne är i stort sett densamma som före-

gående år (H. HAMILTON), d. v. s. omkring 135 djur. Den kronhjort i Värmland, som omtalats i föregående års översikter, har med säkerhet haft en kamrat (K. H. JENICH). Båda hjortarna ha antagligen, såvida de ej orapporterade fälts som älgar, vandrat in i Norge.

Bävren har ökat i Västergötland (enl. ortspresen), Värmland (K. H. JENICH) och Jämtland (S. SWAHN). I det senare landskapet ha även nya vattendrag militals från inplanteringsorterna tagits i besittning.

Skogsharen står sig nu gott efter de senaste årens milda vintrar. Ökning rapporteras från Småland, Östergötland, Värmland och Närke, medan Uppland uppger minskning. Svenska Jägareförbundets årsredogörelse omtalar dessutom nedgång i Skaraborgs och Västmanlands län.

Fältharen har enligt inkomna rapporter gått framåt i Småland, Västergötland, Värmland och Närke, men minskat i Uppland. Arten har dessutom spritt sig norrut och »finnes nu i samtliga rikets län utom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands» (H. HAMILTON).

Hasselmusen har i år liksom under 1944 upptäckts på flera lokaler, av vilka de flesta ligga i Småland. Därifrån omtalas han sålunda från Grantorps by i Asenhöga s:n (E. SWAN), från Rödjenäs, c:a 2 mil öster Nässjö (E. NORDIN) och i flera ex. från Trollebo, Smålands-Farstorp (H. NILSSON, E. NORDIN). Vidare har den lilla sjusovaren anträffats vid Stora Qvarnsjön i Revesjö s:n, Västergötland (R. NYMAN genom R. GEDDA) och 1944 vid Borsflats och Gunnarps s:n, Halland (E. NORDIN).

Uppgifter om fynd av hasselmöss böra insändas till lektor CARL BLIDING, Kvarngatan 49, Borås.

Fjällemellan har i år uppträtt mycket talrikt i Jämtland (H. ENGDAL, C. PERSSON), men i de lappländska fjälltrakterna har förekomsten varit ringa eller ingen. I Jämtland ha också andra smågnagare visat goda stammar, vilket haft till följd att ugglor och dagrovfåglar haft ett synnerligen gott år. Det har alltså under 1945 i Jämtland varit ett typiskt lemmelår.

Ekorren rapporteras från Gotland (E. LINDQUIST, A. NYMAN), Uppland (K. VESTERMAN) och Hälsingland (L. SVENSSON) vara på stark frammarsch. Blott från östra Småland omtalas minskning (E. WELANDER). Svenska Jägareförbundet meddelar, att

ekorren ökat i nio län och att avskjutningen under jaktåret varit 570.000 ex., varav ej mindre än 340.000 komma på Norrbottens läns del. Därmed intar ekorren efter älgen och räven tredje rummet bland vårt ekonomiskt sett mest värdefulla villebråd med ett handelsvärde av c:a 855.000 kronor.

Dejrgnåbbmusen har anträffats på Gotland (H. BRATTSTRÖM, Fauna och Flora), varifrån arten tidigare icke var känd. Den meddelas även från Fliseryd, Småland (E. WELANDER). *Vattennåbbmusen* har sistnämnde auktor blott funnit en gång i samma trakt.

Igelkotten blev i vissa delar av landet nära nog förintad under de kalla vintrarna. Från Gotland (A. NYMAN) och Uppland (K. VESTERMAN) berättas om ökning, medan hans nästan totala frånvaro i Karaby s:n, Västergötland (N.-G. KARVIK), i norra Södertörn (förf.) och i delar av Ångermanlands kustland (E. H. SELANDER) alljämt är märkbar. I dessa trakter var han före de hårda vintrarna mycket allmän. Ett ex. iaktogs i början av juni så långt norrut som i Vormsele, Västerbotten (M. HEDSTRÖM).

Fladdermusstammarna i Norrland äro alljämt svaga eller i det närmaste obefintliga efter vintrarna 1934—42. Bland märkligare fynd under året hör ett av den *långörade fladdermusen* från Sunemo i Värmland (L. HOLMBERG).

Iakttagelser och fynd av fladdermöss böra meddelas fil. lic. OLOF RYBERG, Trollenägatan 5, Malmö. Belägge exemplar äro önskvärda.

Björnen har genom invandring ökat i Kvikkjokktrakten (S. LUNDGREN, Svensk Jakt) och har för första gången på 60 år iakttagits inom Edefors s:n i Norrbotten (A. BLOMGREN). Även inom Särna och Idre s:r i Dalarna har björnen företett ökning (B. LUNDGREN). Från Muddusområdet i Lule lappmark rapporteras minskning (V. OLOVSSON). Glädjande nyheter som att björnen uppträder talrikt i vissa trakter och återkommer till andra, behöver ej vara liktydigt med att den svenska björnstammen ökat, vilket det genast heter i pressen och bland allmänheten. Björnen kan vandra långa sträckor och det bör vara en naturlig strävan hos honom att söka sig tillbaka till skogslandet, där han rätteligen hör hemma. Att björnen minskat just i Muddusområdet, som ju ligger i barrskogsregionen, torde måhända bero på den nya Porjus-Gällivarevägen, vilken medfört att kringliggande marker numera oftare besökas av människor.

I föregående års översikt angavs som preliminär avskjutnings-siffra för 1944 14 björnar. Den definitiva siffran är enligt Domänstyrelsen 26 ex., fördelade med 16 ex. i Norrbottens, 6 i Västerbottens och 4 i Jämtlands län. Därtill komma två ungar, som fan-gats levande inom Jämtlands län.

Enligt hittills föreliggande uppgifter hos domänverket ha 14 björnar blivit skjutna under 1945. Dessa fördela sig med 5 i Norrbottens, 3 i Västerbottens och 6 i Jämtlands län. Hälften av dessa björnar ha nedlagts i maj och juni.

Under de tre säsonger jakten på björn varit tillåten, ha 56 djur blivit fällda, ett antal som man ej kan undgå att bli betänksam inför. Detta trots att årets siffra säkerligen kommer att ökas. Tyvärr torde det alltjämt vara fromma, icke skadegörande björnar, som främst få bita i gräset. Betecknande är befolkningens reaktion i en trakt, där björnen i år för första gången på lång tid visat sig. Trots att han ej på minsta vis uppträtt störande, uppstod björnskräck och en betrodd kommunalman ansåg det som självklart, att björnen skulle skjutas. Totalfredning i hela riket och sparsam licensjakt på bevisligen skadegörande ex. borde vara det enda rätta för denna djurart.

Vargen utsattes i början av året för en väl organiserad attack. En delegation lappar gästade Stockholm för att klaga på rovdjurens och fingo stor publicitet. Tidningarna återgävo samvetsgrant alla anklagelser och påståenden om rovdjurens fruktansvärda skadegörelse. Pressen ägnade häråt ett utrymme, som motparten, d. v. s. naturskyddet, tyvärr aldrig kan beräkna för sina åsikter. »Men något måste göras, annars ruinera rovdjuren renskötarna», sade lappdelegationens ledare, kyrkoherde G. PARK. Man tycker, att en kyrkans tjänare borde hålla sig till sanningen och ej inlåta sig på överdrifter. PARKS uttalande avsåg närmast vargen. I Sverige finnas enligt N. DAHLBECK, som gjort en utredning härom, högst 25 vargar spridda över ofantliga arealer. Det är det absolut fåtaligaste av våra rovdjur. Att då göra gäl-lande, att en sådan ynkligt liten stam skulle verka ruinerande på renskötarna är ett uppenbart nonsens. Att det nu ljugits tillräckligt om rovdjuren, anse t. o. m. objektivt tänkande lappar.

Under 1944 föllades enligt Domänstyrelsen 14 vargar, varav 12 i Norrbottens och 2 i Västerbottens län. Av dessa voro 7 ungar. Totalfredning av varg med licensjakt föreslås från flera håll.

En ny bebodd *fjällräv* har anträffats i Sylarna, Jämtland (C. PERSSON). H. ZETTERBERG har under året utgivit ett arbete om fjällräven, »Två fredlösa», vari framhålles, att arten arbetat fridlysnings ingalunda är fredad. De höga skinnprisen på den illegala marknaden locka till tjuvskytte. På många platser, där man förr hade tillstånd att utlägga gift för varg och järv, var det »huvudsakligen fjällrävar, som dödats härav» skriver ZETTERBERG. Han påpekar även, att giftutläggning säkert ofta sker i syfte att komma åt fjällräven. Den oerhörda skada, som stammen förorsakas av förgiftade åtlar, framgår av en artikel, »Gift eller sax» av G. MODIN (Svensk Jakt, nr 3, 1945). I Karesuando s:n blev i mars en död fjällräv funnen invid en olagligt utlagd gift-åtel.

Räven tycks alltjämt vara på uppåtstående i Uppland, Dalarna, Gästrikland, Hälsingland, Medelpad, Ångermanland och Norrbotten. Småland och Västergötland meddela från skilda lokaler såväl ökning som minskning. Från Gotland, Värmland och Närke rapporteras tillbakagång.

Saxfångsten av räv har förbjudits i Västernorrlands län, vilket principiellt är synnerligen glädjande. I föregående års översikt kritiserades just detta län för sina många beviljade rävsaxtillstånd. Vintern 1945 fick jag tillfälle att i Norrbottens län närmare sätta mig in i möjligheterna att hålla efter räven. Trots det avskyrvärda fångstredskap, som saxen utgör, måste jag tyvärr erkänna, att dess användning för räv i *vissa* delar av vårt nordligaste län är befogad, så länge som stövarjakt ej får äga rum i marker, där renar beta. Man har under senare tid flerstädes beviljat renbeteskoncessioner efter Kalix och Torne älvars dalgångar. Räven har i dessa trakter ökat, och här liksom i övriga Sverige är en beskattning av stammen nödvändig. Den ständiga förekomsten av renar omöjliggör stövarjakt, ty jägarna riskera att bli åtalade för förseelser mot lapplagen eller att på egna marker få sina hundar skjutna, emedan lapparna — som ju året runt ha bössan med — döda alla hundar de komma åt, varhelst dessa än anträffas.

B. MATTI i Korpilombolo blev 1942 bötfälld, för att han använde en sig tillhörig hund — vilken bevisligen icke brydde sig om renar — till rävjakt på sin egen mark, dit en lapp fört sin renhjord utan att först ha underrättat hundägarna i trakten, vilket var hans lagliga skyldighet. MATTI blev som sagt fälld och lappen

frikändes från allt ansvar. Detta hänsynstagande vis å vis lapparna, förhindrar bl. a. stövarjakten. Tyvärr återstår då saxfångsten, men tillstånd därtill bör givetvis blott lämnas till personer, av vilka man kan vänta att saxarna ses till minst en gång dagligen. Enklare synes dock vara, att stövarjakt med »renrena» hundar bli tillåten på ägarens egen risk.

Strövande loar ha inom Göta- och Svealand iakttagits i Småland, där A. EKLUNDH kunnat konstatera två ex. samtidigt, i Dalsland, Västergötland, Östergötland, Värmland, Närke, Södermanland, Västmanland och Uppland. I Jämtland rapporteras lon ha ökat, medan motsatsen förmåles från Norrbotten. Från det senare landskapet och länet säges lon ha »decimerats i sådan grad att fara är å färde att den kommit under existensminimum och snara åtgärder för borttagandet av den allmänna jakttiden å lo är av behovet påkallat» (Norrbottens Läns Jaktvårdsförening).

Under 1944 dödades enligt Domänstyrelsen ej mindre än 31 loar, fördelade med 19 ex. i Norrbottens, 9 i Västernorrlands, 2 i Västernorrlands och 1 i Jämtlands län. Under 1945 ha hittills 12 lodjur rapporterats skjutna. Dessa kraftiga avskjutningssiffror för en djurart, vilkens numerär man svåvar i okunnighet om, är i sanning oroande, och man måste instämma med riks jaktvårdskonsulentens yttrande vid Svenska Jägareförbundets årsmöte, att den nu gällande jakttiden för björn och lo är att bruka mer våld än nöden kräver.

B. WAHLIN har i Svensk Faunistisk Revy lämnat en översikt av lofrågans nuvarande läge. Totalfredning kräves från många håll.

Grävlingen har enligt inkomna rapporter gått fram i Västergötland, Södermanland, Västmanland, Uppland och Hälsingland. Svenska Jägareförbundet uppger däremot minskning för Uppsala län (Uppland). Spridningen norrut tycks fortgå. Under jaktåret 1944—45 skötes exempelvis över 100 grävlingar i Västernorrlands län (H. HAMILTON).

Kampanjen mot grävlingen har, trots vad som framkommit om hans ringa skadegörelse, fortfarande som tidigare. E. SWAN har i årsboken 1945 av Sveriges Natur behandlat med grävlingen sammanhängande spörsmål. E. WELANDER föreslår en försöksfredning på fem år.

För *ulltern* omtalas ökning från Västergötland och Söderman-

land, medan han starkt gått tillbaka i Värmland, där spår under senare år ej iakttagits »i mer än halva länet» (K. H. JENICH). Svenska Jägareförbundet säger dock, att utterm minskat i Skaraborgs län (Västergötland) och även i Kronobergs och Uppsala län. Avskjutningen var under jaktåret 1944—45 enligt Svenska Jägareförbundet c:a 900 ex., enligt pälsgrossister omkring 1.800 ex. Förslag om totalfredning ha framställts från Skåne (gällande Hallands Väderö (H. VALLIN)), Småland, Västergötland, Närke, Dalarna och Norrbotten. E. SWAN har i årsboken 1945 av Sveriges Natur behandlat utterfrågan.

Järven utsattes under 1944 för en bedrövtligt kraftig decimering, då nämligen ej mindre än 72 djur föllades, varav 57 i Norrbottens län — där arten rapporteras ha minskat betydligt under 1945 — 8 i Västerbottens och 7 i Jämtlands. I siffran för Norrbotten ingår antagligen många kullar; hur många har f. n. icke kunnat gå att få klarhet i.

Totalfredning föreslås av flera personer, även sådana som bebo lappmarkerna. »Ett obekrivligt lapskt hat mot järven har inga gränser och tar sitt uttryck hur och var som helst. Hatet blir glödande därigenom att *små barn* redan liksom förpliktats att svära sin fiende hämnd», skriver V. OLOVSSON från Lule lappmark. Det tycks huvudsakligen vara representanter för sådana av hat förblindade lappar, som rekrytera delegationer och föra samefolkets talan i pressen.

Järvfrågan har under året behandlats av H. ZETTERBERG i boken »Två fredlösa», av B. WAHLIN i Svensk Faunistisk Revy och av förf. i årsboken av Sveriges Natur.

Mården uppges ha minskat i Småland (från några trakter talas dock om ökning), Värmland och Dalarna samt ökat i norra Skåne (HILBERT OLSSON) och västra Gästrikland (J. JÄREING). Svenska Jägareförbundet omtalar dessutom minskning i norra Älvsborgs, norra Kalmar, Skaraborgs och Kronobergs län, medan ökning anses konstaterad i södra Älvsborgs, Örebro och Södermanlands län. Enligt samma förbund skötes under jaktåret 1944—45 (=januari) 800 mårdar. Pälsgrossisterna taxera årets avskjutning till c:a 1.300 ex.

En månads jakttid på mården är för detta djur i realiteten detsamma som allmän jakt under vinterhalvåret. Fridlysning med sparsam licensgivning i trakter, där mården bevisligen är

talrik, borde vara det lämpliga. Att tjuvjakten florerar, framgår tydligt av de till denna översikt inkomna breven. Inom Jokkmokks s:n tjuvskötos minst fyra mårdar under 1945. Denna art och dess jakttider ha under året behandlats av E. SWAN i årsboken av Sveriges Natur.

För en undersökning om mårdens förekomst och biologi äro amanuens ERIK MONTÉN och förf. tacksamma för alla uppgifter om detta djur. Dessa kunna adresseras till Mäster Samuelsgatan 3, Stockholm.

Hermelinen rapporteras ha minskat i Dalarna, Ängermanland och Norrbotten. Blott från Skåne inberättas ökning (L. ANDERSSON). E. MONTÉN (Fauna och Flora) har under året redogjort för hermelinens och *småvesslans* utbredning i Sverige.

Om dessa båda arter skriver V. Olovsson, Lule lappmark: »De år som deras förekomst varit för liten har min växande och inbärgade gröda oerhört beskattats av de talrika sorkarna. För en odlare i ödemarken är dessa sorkjägare oundgängliga för alla tider.

Fridlysningsföreläs från östra Småland och Dalarna.

Minken, som ej alls är önskvärd som vild i Sverige, blir alltmer ett plågoris och mycket av det som uttern beskylls för, har antagligen minken varit upphov till. Särskilt oroande är minkens frammarsch i Västergötland, Södermanland och Jämtland. Han har blivit bofast vid Gimån i sistnämnda landskap (C. A. CARLSSON).

Gråsärl och *vikare* ha under 1944 enligt Domänstyrelsens siffror varit utsatta för en kraftig decimering. Sälunda ha 1.345 gråsäl och 1.355 vikare blivit dödade. Motsvarande siffror året innan voro 850 resp. 991. Av *knubbsäl*en ha 86 ex. nedlagts. Summa sälar 1944: 2.786 ex. (1943: 1.959 ex.). Gråsärl och vikare sägas numera vara borta från norra Gästriklands kustland (H. ESKILS).

Fåglar.

Beträffande detaljerade upplysningar om märkligare fynd och häckningsförekomster av svenska fåglar hänvisas till de båda specialtidskrifterna Fauna och Flora och Vår Fågelvärld. Här skall endast beröras de ur naturskyddssynpunkt kritiska fåglarna

och lämnas en summarisk översikt över inkomna rapporter om totalfridlysta och sällsynta fågelarters förekomst under året samt stammarnas ökning resp. minskning, om dessa äro särskilt påfallande.

Nya fåglar i svensk fauna.

Två för Sverige nya fåglar ha under året blivit påvisade. Båda utgöras av exemplar, som först nu blivit uppmärksammade i Naturhistoriska Riksmuseums samlingar. Där fann sålunda C. EDELSTAM (Fauna och Flora) en *slagfalk* (*Falco biarmicus feldeggii*), som enligt SUNDEVALL (1856—86) en senhöst före 1810 förölyckades i Lund. EDELSTAM är emellertid tveksam, om ex. i fråga är svenskt, vilket tidigare ej betvivlats av andra auktorer. Den andra fågeln gäller den *asiatiska ljunpiparen* (*Charadrius dominicus fulvus*), som upptäcktes av F. SALOMONSEN. Detta ex. hade skjutits i Tåkern i juli 1893.

Ökning respektive minskning.

Korpen rapporteras liksom föregående år ha ökat starkt inom olika delar av Jämtland (C. A. CARLSSON, R. WREDHAMMAR). I norra Småland har han gått framåt (G. WEDÉLL), medan han minskat i landskapets västra och södra delar (J. PERSSON, G. SANDGREN). På sydöstra Gotland, där arten för några år sedan häckade med flera par, är han nu totalt försvunnen som häckfågel (E. ENGQVIST). Totalfridlysningsönskas för detta landskap. Småland och Västergötland synas vara Sydsveriges stamtillhåll för korp. Från dessa landskap omtalas en rad häckplatser, särskilt kring Boråstrakten (K. HALL, B. ÖSTERLÖF).

Kråkan tycks gå framåt med stormsteg över hela landet. Gynnad av kulturens landvinningar och allt färre berguvar. Krafttag måste nu tas för att hejda denna utveckling. Skottpengarna ha flerstädes blivit höjda och det börjar alltmer gå upp för folk, vilket skadedjur kråkan är till förfång för övrig vildnad. Örnars och hökars skadegörelse torde utgöra en bråkdel i jämförelse med vad kråkan årligen uträttar.

Råkan, som på Gotland blott förekommer med två kolonier, varav en i Hamra s:n, har minskat avsevärt. I år voro i Hamra kolonin bonas antal 27, föregående år 38 (E. LINDQUIST). Hånsynslös boplundring har förekommit. »På marken låg nedkastade

bon högväs, en stege och brandhake talade också sitt tydliga språk. — Vidtagas ej snara åtgärder för att skydda dessa fåglar är säkerligen Gotlands enda rätkkoloni ett minne blott», skriver E. LINDQUIST.

Käjan invandrade 1943 i Ljusdals s:n, Hälsingland, och häckade i år med 10—12 par. Några individ övervintrade det sista året (B. WITT-STRÖMER). Ökning rapporteras från Småland.

Bo av *tallbit* har anträffats i kronoparken Fiskremmet i Idre s:n, Dalarna (B. LUNDGREN). Jämte ett fynd från Orsa finnmark torde denna häckning vara den sydligaste i landet.

Kornsparven tycks vara på tillbakagång och blir alltmer sällsynt. Han finnes fortfarande i Skåne, Halland, Bohuslän och Västergötland. Uppgifter om iakttagelser av denna art böra meddelas till mag. TORSTEN MORITZ, Alstad.

Fältpipitärkan har ökat i Halland och kan numera betraktas som karaktärsfågel för sanddynerna utmed kusten (H. HERRLIN). *Tofsmesens* nuvarande förekomst och utbredning i Sverige ha utretts av S. DURANGO i Svensk Faunistisk Revy.

Stjärtmesen har efter den svåra decimeringen 1939—42 börjat repa sig även i Mellansverige. Sålunda berättas om ökning från Östergötland (N.-A. NILSSON), Värmland (K. H. JENICH), Närke (KNUT BORG) och Södertörn, Södermanland (förf.). Också i Jämtland ha flockar iakttagits (H. ENGDAHL).

Gransångarens nuvarande förekomst och utbredning i Sverige ha utretts av S. DURANGO i Fauna och Flora.

Gräshoppsångaren, en relativt nyinvandrad art, har 1945 förekommit på flera lokaler än tidigare. På Fårön, Gotland, kunde över ett tiotal ex. räknas (H. WIGSTEN). Nya fyndorter äro Lina myr på Gotland (A. OHLSSON) och Rocksjökärrret vid Jönköping (E. WIBECK).

Bastardnäktergalen tycks vara i färd med att vidga sitt utbredningsområde. Han har sålunda anträffats på tre ställen vid Kil i Värmland (A. KLEMENTSSON), häckat vid Björbo i nordvästra Dalarna (S. ENMÄLM) och sjungit vid Ljusdal i Hälsingland (B. WITT-STRÖMER), vid vilken sistnämnda lokal även *svarthättan* iakttagits (B. WITT-STRÖMER). Den sistnämnda arten förekommer alljämt i Löfvånger, Västerbotten (O. HOLM).

Rödingetrasten har i år häckat på Visingsö i Vättern (K. VON

ESSEN) och vid en ny lokal på Gotland (N. NORÉHN, O. PATERSON och förf.).

Näktergalen, som 1943 och 1944 ökade i Mellansverige, har i år varit borta från några av sina östgötalokaler (N.-A. NILSSON). I Halland har han uppträtt på fyra nya lokaler (H. HERRLIN).

Göktytan har häckat vid Forstråk, Harads, i västra Norrbotten, vilket är en ny lokal (A. BLOMGREN).

Den kraftiga gnagarförekosten i Jämtland denna sommar hade till följd, att talrika *fjällugglor* och *hökgullor* voro samlade i detta landskaps fjälltrakter (H. ENGDAHL, F. KÖHLER, C. PERSSON, H. WOLLIN).

Tornfalken har ökat i västra Gästrikland (J. JÄRNING) och i Jämtland (C. PERSSON, R. WREDHAMMAR). Från södra Småland (G. SANDGREN), Hälsingland (L. SVENSSON) och Norrbotten (O. MOBERG) rapporteras minskning.

Fjälleråken har tack vare lemmelåret haft ett mycket gott år i Jämtland (C. PERSSON, R. WREDHAMMAR).

Ormråken har gått framåt i Skåne (HILBERT OLSSON), Småland (L. WILLIAMS), östra Mälardalen (G. KARLSSON), norra Södertörn, Södermanland (förf.) och Uppland (K. VESTERMAN), medan han i södra Västergötland (K. HALL) och Hälsingland (L. SVENSSON) rapporteras ha minskat. Mångenstädes skjutas ormråken lagstridigt vid bona som varande hökar. Uppgift föreligger om att vid ett fasaneri i Närke gavs det order, att alla tornfalk- och ormråken i trakten skulle förstöras.

Fiskgjusen är ett av senare års glädjeämnen bland de svenska rovfågarna. Han har saktat men säkert ökat sin stam och alltså flera sjöar räknas den vackra fågel som fiskegäst. Han har ökat påfallande i västra Småland (L. WILLIAMS), Västergötlands Vänerområde (P. HJORTH), Värmland (T. GARDELL, K. H. JENICH), nordöstra Södermanland (B. FAHLGREN), Uppland (K. VESTERMAN) och Jämtland (R. WREDHAMMAR). Från Stenbrohult i Småland har fiskgjusen gått tillbaka dels på grund av »idelig boplundring», dels på grund av »att hägern tränger ut den» (G. SANDGREN). Totalfridlysning föreslås från flera håll.

Den *grå hägern* har ökat i norra Halland (C. E. EKELUND) och i södra Småland (G. SANDGREN), medan motsatsen rapporteras från norra Skåne (HILBERT OLSSON) och sydvästra Småland (P.

GRANQVIST). Svenska Naturskyddsföreningens inventering av denna fågel pågår alltjämt och vi äro tacksamma för alla uppgifter. *Sädgåsen* »har starkt avtagit» i Västerbotten (M. LARSSON).

Gräsanden har gått fram i södra Småland (A. EKLUNDH, E. WIBECK), Västergötland (C. E. EKELUND, C. A. FRÄNDÉN) och Närke (KNUT BORG). Svenska Jägareförbundet omtalar allmän ökning.

Skedanden har utvidgat sitt sydliga utbredningsområde, så att hon nu börjar uppträda här och var i Värmland (K. H. JENICH) och har sedan tre år häckat vid Järbo i Gästrikland (J. JÄRBBING). I Närke har hon minskat (KNUT BORG).

Även *brunanden* har spritt sig och sedan tre år häckat vid Kölsille i Medelpad (T. ALLEGÅRD). I Närke har hon märkbart avtagit (KNUT BORG).

Knippan häckar vid Viared, södra Västergötland (K. HALL) och har ökat i Lerum i samma landskap (R. THOLLANDER) och i Uppland (S.-E. FORSELIUS). I södra Småland har hon gått tillbaka (G. SANDGREN).

Storskraken har häckat i Sunnemo, Värmland (L. HOLMBERG). Arten har minskat markant i södra Småland (A. EKLUNDH, G. SANDGREN).

Morkullans stam tycks stå emot påfrestningen av allmän jakttid om våren. Denna är dock principiellt förkastlig och bör avskaffas. De flesta rapporter tyda på ökning över nära nog hela landet. Blott från Stockholmstrakten talas om minskning. Svenska Jägareförbundet uppger dessutom, att arten avtagit i Skaraborgs län.

Tranan har ökat i Jämtland (R. WREDHAMMAR), men minskat i Småland (G. SANDGREN) och Norrbotten (O. MOBERG). Att denna fågel bör totalfredas poängteras från många håll.

Fjällbben häckade i år till följd av gnagarrikedomen allmänt i Jämtlandsfjällen (C. PERSSON).

Skrattmåsen rapporteras i stort sett öka över hela landet. Från Måkläppen utanför Skåne, där en stor koloni bott i många år, har hela samhället försvunnit (H. BERGMAN, P. ROSENTUS). Måhända av denna anledning övergavs ön också av samtliga tärnor, representerande ej mindre än fyra arter (kentsk, silver-, fisk- och småtärna).

I Lina myr på Gotland hade några personer roat sig med — kanske i ilskan över att ej få dika ut myren? — att samla in skrattnåsar, på vilka de vridit av halsen, klackat dem eller kastat dem mot stenar. Och i det fridlysta Fardume träsk i samma landskap har man omsorgsfullt försökt förstöra skrattnåsar, med vilket man tyvärr har lyckats alltför väl. Därmed fingo änderna sämre betingelser och dvärgmåsarna försvunno.

Nya kolonier av skrattnås och äldre samhällens utveckling böra rapporteras till amanuens ULF BERGSTRÖM, Vertebratavdelningen, Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm 50.

Skräniärnan har ökat kring Gotlands kuster (E. LINDQUIST, N. NORÉHN). En av de större kolonierna i Östergötlands skärgård har flyttat till andra sidan om Smålandsgränsen (F. KÖHLER). Fågeln har iakttagits i sjön Dettern, Västergötland (N.-G. KARVIK), en ovanlig lokal för denna art.

Sohönan har börjat återhämta sig efter nedgången 1939—42. Ökning omtalas bl. a. från södra Smålands sjöar (G. SANDGREN, E. WIBECK). Sveriges Ornitologiska Förenings Örebroavd. föreslår fridlysning under häckningstiden.

En liten stam av *dalripa* finnes sedan länge kvar i norra delen av Ljusnarsbergs s:n i Västmanland (H. SWEDERUS). Hon har återkommit till Sollerön i Siljan (H. HAMILTON).

Tjädern var förra året på uppåtgående över nära nog hela landet, antagligen på grund av invandring norrifrån. I år tycks denna emigration ha stannat av, stammen är på de flesta håll åter svag. Från Värmland och Norrbotten föreligger dock positiva uppgifter. I Småland har tjädern huvudsakligen gått tillbaka, men ökat inom några områden. Från södra Västergötland omtalas ökning, men landskapet i övrigt rapporterar motsatsen. I Jämtlands lägre delar har han avtagit, medan ökning ägt rum i fjällområdena. Enbart negativa uppgifter ha inkommit från Södermanland, Uppland, Dalarna, Gästrikland och Medelpad. Svenska Jägareförbundet omtalar dessutom minskning i Västmanlands län.

Om *orren* ha ytterst varierande uppgifter inkommit. I stort sett stämma de ganska väl överens med vad som ovan sagts om tjädern. I Småland har han huvudsakligen minskat, likaså på Gotland, i Södermanland, Uppland, Dalarna och Gästrikland.

Orrens förekomst i Västergötland och Jämtland är analog med tjäderns. Uteslutande positiva meddelanden komma från Västerrbotten och Norrbotten. Häremot avvikande uppgifter lämnas av Svenska Jägarförbundets årsredogörelse, vari ökning omtalas i Kronobergs (Småland) och Gotlands län. Minskning uppges dessutom för Västmanlands län.

Järpen uppges ha minskat i Närke (F. ANDRÉ), Dalarna (S. EN-MALM) och Medelpad (T. STRÖMER). Från nordöstra Dalsland inberättas ökning (E. GAVE). Svenska Jägarförbundet omtalar därtill ökad tillgång i Västmanlands och Västerrbottens län. Ej mindre än c:a 101.000 järpar skötos enligt samma förbund under jaktåret 1944--45, vilket är ungefär det dubbla mot vad som fällt av tjäder (50.500 ex.) och orre (54.000). Det må dock påpekas, att tjäder- och orrhönor äro fredade i större delen av landet.

Från ej mindre än tio landskap emanera ett mångtal totalfredningsförslag för tjäder, orre och järpe. Sveriges Ornitologiska Förenings Örebroavd. föreslår exempelvis, att skogsfågeln fridlyses under fem år.

Rapphönan har gått starkt tillbaka i Skåne, Småland, Södermanland, Hälsingland och Medelpad. I Västergötland har han ökat på en del platser, men minskat på andra. Från Öland, Gotland, Östergötland och Närke berättas om övervägande ökning. Fridlysning en tid framåt önskas från många trakter.

Fasanen är åter på frammarsch och rapporteras öka på Gotland, i Småland, Västergötland, Östergötland, Närke och Södermanland. Uppgifterna från Uppland tyda på minskning.

»Kritiska» och sällsynta fåglar.

Med »kritiska» avses sådana icke totalfredade fåglar, vilkas existens är mer eller mindre hotad, antingen beroende på människans ingrepp eller av naturliga orsaker.

Ett par *gråurtor* har haft två kullar vid Bankeryd, Småland, (J. LUND genom K. VON ESSEN).

De hårda vintrarnas inverkan på vårt bestånd av *gårdsmugg* är fortfarande märkbar. I Västra Göttinge och Norra Åsbo i norra Skåne (HILBERT OLSSON), i norra Södertörn, Södermanland (förf.) och i västra Gästrikland (J. JÄRNING) lyser han med sin frånvaro. I stora delar av Värmland är han fullständigt borta (K. H. JERNICH), men ökar sakta på vissa lokaler (A. KLEMENTSSON). Arten

börjar repa sig, men förekommer alltså sparsamt i södra Småland (G. SANDGREN), Göteborgstrakten (C. E. EKELUND), södra Västergötland (R. THOLLANDER), norra Dalsland (N.-G. KARVIK) och Närke (KNUT BORG). I södra och mellersta Skåne (förf.) och i norra Småland (E. SWAN) är gårdsmuggen nu icke ovanlig. I mellersta Jämtland uppges han ha ökat betydligt (R. WREDDHAMMAR).

Mellanspetten har under senare år några få gånger blivit sedd i Halland. Från 1945 föreligger en iakttagelse vid Fröllinge (A. KLEMENTSSON).

Berguven är sedan ett år tillbaka under inventering av Svenska Naturskyddsföreningen. Av hittills inkomna uppgifter kan preliminärt upplysas om att stammen är ytterst svag och häckplatserna mycket glesa. I många landskap saknas berguven totalt, och det är nog ingen tillfällighet att kråkan trots människans motåtgärder ökat så markant under senare år. Glädjande och oväntad är emellertid den relativt goda förekomsten av berguven i Norrbottens län.

Det är meningen, att vi med inventeringsresultatet som grund skola föreslå berguvens totalfridlysning och förbud för jakt med levande uv. Föreningen är tacksam för alla uppgifter om berguven såväl positiva som negativa. De böra om möjligt vara oss tillhanda före den 1 juli 1946.

Av de till denna översikt inkomna breven framgå hur utbredda önskemålen för en totalfredning av berguven äro landet runt.

Tornugglan har ökat i Skåne (L. ANDERSSON), där hon även häckat. Fågeln är emellertid i behov av skydd och Skånes Naturskyddsförening har därför begärt fridlysning i landskapet, vilket ärendet f. n. är ute på remiss.

Pilgrimsfalken blir tyvärr alltså skjutet under häckningstiden och hans ägg eller ungar rövade. Flera dylika fall omtalas. Bl. a. meddelas det, att en person varje år på sina marker i gränsområdet mellan Halland och Västergötland förstör ett à tre bon. »De gamla torde väl i allmänhet klara sig, men ungarna stryka dock med. I år på våren försvann tyst och försynt det par havsörnar som tycktes vilja häcka i trakten. Detta ett resultat av samme mans inflytande», skriver vår rapportör.

I Västergötland kring Vänerområdet (P. HJORTH) och i Jämtland (R. WREDDHAMMAR) har denna falk ökat. I Östergötland bo

pilgrimsfalkarna kvar på sina urgamla häckplatser vid Ågelsjön och Norrviken (N.-A. NILSSON), vilka omnämndes redan av C. W. LUNDBERG 1897. I Kolmården har J. SWEDBERG funnit tvänne bebodda bon. Inom Värmlands län häcka »med säkerhet mindre än tio par» (K. H. JENICH). Från Dalarna rapporteras flera boplatser (T. WICKBOM, B. ÖSTERLÖF).

Önskemål om totalfridlysning framföras från många håll.

Den i Sverige sällsynta *afionifalken* har vid olika tillfällen iakttagits vid Tysslingen i Närke (E. ROSENBERG, D. SJÖLANDER). H. WIGSTEN (Fauna och Flora) har publicerat några uppgifter om denna arts nära nog årliga uppträdande på Fårön vid Gotland.

Från Skåne till Jämtland tala rapporterna om *duvhöken* samma språk, nämligen minskning. I många trakter, särskilt Småland, anges tillbakagången vara katastrofal. Den intensiva förföljelsen fortgår i allt större omfattning. Som exempel må nämnas, att sista sommaren plundrades sju av åtta kända duvhökböna på Gotland, där arten är sällsynt.

Förf:s uttalande i föregående års översikt om det nuvarande utrotningskriget mot duvhöken och dess framtida följder samt jägarnas benägenhet att betrakta vråkar som hökar bemöttes i dagspressen av bl. a. B. VON ROSEN (Sv. D.), som påpekade, att Svenska Jägareförbundets uppgifter tydde på ett annat förhållande, i det att »tillgången — beräknad av i regel kunniga rapportörer — meddelas vara god i åtta län». I år äro förbundets uppgifter ungefär desamma: avskjutning 10.000 ex. och alltså god tillgång i åtta län, minskning i sex samt ökning i två.

Att de flesta meddelanden om duvhökens förekomst, som insändas till länsföreningarna, avspegla det rätta förhållandet, tillåter jag mig alltså betvivla. Man behöver ej fara vida omkring i Sveriges land för att hos jaktutövare kunna konstatera den sorgliga bristen på elementär artkännedom, när det gäller fåglar. Man kan i stället nöja sig med att slå upp sid. 74 i Värmlands Läns Jaktvårdsförenings Årsskrift 1944 och i styrelseberättelsen läsa, att till årets premiering av skjutna duv- och sparvhökar hade insänts »25 ormråkar, 9 fallkar, 6 bivråkar, gökar m. fl. fåglar.» Eller också sid. 19 i Jämtlands Läns Jaktvårdsförenings Årsbok 1940—1944, där det i jaktvårdskonsulentens viltrapport heter om duvhöken: »Från och med den 1 juli utbetalar Länsföreningen fem kro-

nor i skottpengar pr fågel, dock ej för fiskgjusar, orm- och fjällräkar, kärrhökar m. m., vilka senare arter hittills utgjort huvudparten av insända fåglar.»

Om viltrapporterna ej ens kunna bestämma rovfågeln, när de ha dem i handen, hur skola de då kunna göra det i naturen? Hur det på sina håll kan tillgå, framgår av ett brev från forstmästare K. H. JENICH, jaktvårdskonsulent i Värmlands län, som skriver: »Beträffande dessa fåglar vill jag nämna ett lustigt minne från en jaktvårdsförening, där duvhöken betecknats med tillgångssiffran 10, alltså ett synnerligen stort överflöd på duvhök. Vid närmare förhör med vederbörande, som var tvärsäker på sin sak, nämnde denne, att jag ser dem sväva över skogen hela sommaren.» Alltså = ormråk! Förutom vråkarna misstänker jag, att det är de vintertid nedåt landet strövande norrländska duvhökarna, som göra tillgången på duvhök »god» i de mellan-svenska länen. En tillgångssiffran för ett område bör givetvis baseras på häckfågeln och icke på strykfågeln. Annars torde dubbelberäkning knappast kunna undvikas och resultatet blir det felaktiga, att duvhöken anses förekomma talrikt i större delen av landet.

Fridlysning under häckningstiden är en rimlig begäran, som framställs från många håll. Jaktvårdskonsulenten E. SWAN har haft detta spörsmål under behandling i årsboken 1945 av Sveriges Natur. Även framlidne prof. L. A. JÄGERSKIÖLD har i denna tidskrift fört frågan på tal och förordat fridlysning av samtliga rovfåglar under fem år.

Den hittills sällsynta *snatteranden* har i år ytterligare ökat något i Mälardalen (S.-E. FORSELIUS).

Turturduvan har i år iakttagits både i Sverige och Danmark. K. G. WINGSTRAND (Vår Fågelvärld) såg ett ex. i Lund och F. KÖHLER ett på Huvudskär i Södermanlands skärgård.

Dubbelbeckasinen har även i år häckat vid Steningen i Småland (G. DAHL). Från Jämtland rapporteras två bofynd (K. JANSSEN, R. WREDHAMMAR) och från Lycksele lappmark ett (K. JANSSEN).

Flera fynd av häckande *skärnäppor* ha gjorts vid Bunnarsjöarna och vid Sylarna i Jämtland (H. WOLLIN, R. WREDHAMMAR). P. O. SWANBERG har i Fauna och Flora publicerat en översikt över artens förekomst i Sverige.

Den *kentska tärnan*, vars koloni på Måkläppen vid Skåne i år

flyttat annorstädes, har häckat på Vellinge strandängar i samma landskap (G. DAHL, På Kornet).

Sillgrisslan har ytterligare ökat i antal på ön Bonden, Västerbotten (C. EMSING), artens enda häcklokal i Sverige förutom Karlsöarna. Föregående år uppgick beståndet till över ett 20-tal par.

Totalfridlysta fåglar.

Flera nya lokaler för *nötkråka* ha inrapporterats. Dr PER OLOF SWANBERGS undersökning pågår alltjämt och uppgifter om arten böra sändas till honom under adress Skara.

I föregående års översikt nämndes tvenne iakttagelser av *som-margylling* vid Varberg och Östra Ryd. Det har senare framkommit, att dessa fynd voro av äldre datum och icke härrörande från 1944, vilket ej hade omtalats av rapportörerna. U. POSS och C. RAMEL ha i Vår Fågelvärld publicerat en redogörelse för denna fågels uppträdande i Sverige.

En *härfågel* har inlämnats till en konservator i norra Skåne; vidare ha ex. blivit skjutna på Gotland och på Trundön i Norrbotten. Vid Huskvarna iaktogs ett ex. i senare hälften av april (E. SWAN). Så sent som i november 1944 uppehöll sig en härfågel vid Gertsjön i Lycksele lappmark. En morgon hittades fågeln död, möjligen ihjälfrusen. Den slängdes bort efter identifiering. Detta berättades den 12 juni 1945 för S. E. BERG, som ej ville tro på bestämningen förrän han fått se fågeln. Man letade då fram huvudet, vars hjässfjädrar voro ganska väl bibehållna.

Blåkråkan i norra Skåne synes nu vara definitivt försvunnen (O. ELOFSON), men på Fårön vid Gotland häcka alltjämt flera par (H. WIGSTEN). Enligt ortspressen iaktogs en blåkråka i början av juni i Ledersjö, Nordmaling, Angermanland, av häradsövding E. HERNLUND. Fågeln säges ha uppehållit sig på platsen under två dagar.

Kungsfiskaren har enligt inkomna uppgifter observerats i Småland (E. WELANDER), Västergötland (HARALD OLSSON, R. HELLBERG), Närke (KNUT BORG) och Uppland (A. N. SANDÉN). Amanuens GUNNAR OTTERLIND, Zoologiska Institutionen, Lund, utreder artens förekomst i Sverige, varför rapporter om iakttagelser böra sändas till honom.

Den *bruna kärrhöken* tycks tack vare fridlysningsen sakta öka. Han

skjutes dock alltjämt här och var såsom i år vid Steningen i Småland (G. SANDGREN). I Östergötland har han uppträtt resp. häckat vid nya lokaler (C. ANDÉN, N.-A. NILSSON). Han har också ökat i Uppland (K. VESTERMAN). En hona observerades den 1 juli ända uppe vid Persöfjärden i Norrbotten (B. HOLM).

Den *blå kärrhöken* kan man nu räkna som säker häckfågel i Offerdals s:n (R. WREDHAMMAR), vilket torde vara den första häcklokalen i Jämtland. I Norrbotten uppges denna kärrhök ha företekt minskning (O. MOBERG).

I södra Småland ha flera boträd för *glada* blivit fälda, därför att de tillskrivits duvhöken (G. SANDGREN). Av de inkomna rapporterna om gladan, stamma 3/4 från Småland. Ett ex. iaktogs under 14 dagars tid i augusti vid Jämtön i Norrbotten (G. LILJESTRÖM). Från samma landskap har uppgift inkommit, att en glada sköts hösten 1944 i Råneå s:n (G. LILJESTRÖM). B. ÖSTERLÖF har i Vår Fågelvärld närmare redogjort för denna rovfågels svenska förekomst.

Stockholms Läns Fiskareförening har även i år försökt komma *havsörnen* till livs. Föreningens medlemmar ha beretts tillfälle att svara på ett utsänt frågeformulär. Av detta framgår, att det i Stockholms läns skärgård finnas 19 bebodda havsörnbö. Stor skada på sjöfågeln påstås försakas av dessa havsörnar. På förenings årsmöte beslöt man att hos Kungl. Maj:t begära, att två havsörnpar måtte få fällas. Motiveringen härför angavs vara omsorgen om sjöfågelbeståndet, men av frågeformuläret framgick det, att tanken på temporär fridlysning av sjöfågeln eller inställande av vårjakten för att hjälpa upp stammarna bestämt avvisades. Därtill kan det anmärkas, att då man på årsmötet debatterade sjöfågeln minskning, nämndes helt andra orsaker än havsörnarna. Då pratades det om äggplockning, stränga vintrar och flottans skarpskjutningar.

19 havsörnpar i Stockholms läns skärgård, d. v. s. större delen av Södermanlands och Upplands skärgårdsområden, betyder att varje pars jaktområde sträcker sig över flera kvadratmil. Havsörnens föda består huvudsakligen av fisk. Man måste därför hålla med en skribent i Norrtelje Tidning, att »det är ett andligt fattigdomsbevis att ej unna ett fåtal örnar deras fångst ur ett fiskrikt skärgårdshav.» Samme författare framkastar den tanken, att Fiskareföreningens åtgärd mot havsörnen kanske är släkt

med den hemställan, som samma organisation gjort för att förbjuda fyr- och lotspersonalen rätten till fiske för avsalu.

Två ur ett bo vid Möja i Stockholms skärgård rövade ungar ha omhändertagits av Svenska Naturskyddsföreningen och utplanterats på Storebergs marker vid Väneren, där sedan gammalt ett havsörnpar häckat varje år utan att deras ägg blivit kläckta.

Den *vita storken* har haft ett dåligt år. På de skånska häckplatserna ha enligt N. NORÉHN sex bon varit besatta (tio under 1944), av vilka ett dock haft en ensam stork (tre enstöringar under föregående år). Sex ungar ha blivit flygfärdiga, vilket är fem mindre än 1944.

Rördrommen har också detta år förekommit i flera sjöar, men häckning har ej kunnat konstateras.

Knölsvanen har ökat i Småland (E. ERICSSON), Östergötland (N.-A. NILSSON), Södermanland (B. FAHLGREN, G. HENNINGSSON, förf.) och i norra Uppland (B. TÅGTSTRÖM). Dalsland, varifrån arten blev känd som häckfågel föregående år, har nu fått ytterligare ett par. Sedan 1943 har häckning nämligen förekommit i Lilla Kolugnen i Örs s:n (N.-G. KARVIK). Svenska Naturskyddsföreningens knölsvaninventering fortsätter och uppgifter mottagas tacksamt. Sådana kunna sändas antingen till föreningen eller till fil. mag. NILS NORÉHN, Visby.

Grågåsen håller alltså sin numerär i södra Småland (G. SANDGREN) och har ökat på Gotland (N. NORÉHN). I Stockholms läns skärgård uppges arten häcka på fyra lokaler (B. HAGLUND, Svensk Jakt), vilket tyder på nedgång sedan E. WIBECKS inventering 1937—38.

Skärfläckorna på Måkläppen i Skåne ha i år varit försvunna från ön (H. BERGMAN, P. ROSENIUS).

Den nu fridlysta *tordmulen* har visat någon ökning på Stora Karlsö vid Gotland (J. NORDSTRÖM), men minskat vid Gästriklands kuster (H. ESKILS).

Kornkvarnen, som förra året företedde en glädjande ökning efter en lång period av ständig tillbakagång, har nu tyvärr åter minskat. I Småland finns kornkvarnen sparsamt i Tingsrydsstrakten (A. HERRLIN), men vid Stenbrohult (G. SANDGREN). Nästaren (E. JOHANSSON) och kring Vetlanda (H. BERGVALL) är han totalt borta. På södra Gotland har han »minskat katastrofalt» (E. LINDQUIST), men kring Lina myr på öns norra del är stammen

rätt stor (A. ÖHLSSON, förf.). I Vingåkers s:n, Södermanland, har kornkvarnen försvunnit (G. HENNINGSSON). Från Uppland omtalas mycket sparsamt förekomst (B. TÅGTSTRÖM, K. VESTERMAN) och i Axmarbytrakten, Gästrikland, har fågeln i år icke observerats (H. ESKILS). I Värmland har kornkvarnen däremot liksom 1944 varit på kraftig frammarsch (T. GARDELL, K. H. JENICH). Från Gethinge i Halland rapporteras två spelande ex. (A. KLEMENTSSON).

Vaktel har under året inlämnats till en konservator i norra Skåne och iakttagits på Öland och i Värmland (D. HANNERZ. Vår Fågelvärld) samt med två ex. i Närke (KNUT BORG).

Kräldjur.

Sandödlan omtalas från Broaryd, Småland (R. MILDH) och säges vara »vämligen allmän i vissa trakter av norra Kalmar län» (O. JOHANSSON). Arten har även anträffats vid Norrköping (O. CYRÉN, Fauna och Flora).

Ormslån rapporteras som mindre allmän och *vattensnoken* som vanlig i trakten av Härnösand i Ångermanland (E. H. SELANDER).

Hasselsnoken eller den *slåta snoken* har i år fångats på Möja i Stockholms skärgård (J. RUDNER), en ny och intressant lokal för denna art. Ett ex. har iakttagits vid Flaten, Södermanland (E. WIBECK).

Huggormen synes ha ökat i Småland (R. MILDH), södra Västergötland (R. THOLLANDER), Gästrikland (H. ESKILS), Medelpad (T. ALLEGÅRD) och i Härjedalen, där ett ex. bl. a. iaktogs i Skalsfjällen, c:a 800 m ö. h. (C. E. EKELUND).

Groddjur.

Den *större vattenödlan* har erhållits från Stensele i södra Lappland (O. CYRÉN, Fauna och Flora), en märklig lokal för denna art.

Flera ex. av *långbent groda* ha anträffats på Dunö, Horsmo s:n, 1/2 mil sydväst om Kalmar (S. HANSON). Detta djur har förut i Småland endast blivit funnet vid Värnamo, 3 mil söder om Kalmar.

Iakttagelser av reptiler och amfibier böra meddelas prof. TORSTEN GISELÉN, Zoologiska Institutionen, Lund, som arbetar med dessa djurs svenska utbredning.

Fiskar.

Två *horngäddor* fångades i höst utanför Piteå i Norrbotten (S. E. BERG), ovanliga gäster för dessa farvatten.

Strömmingen har under sommaren i det närmaste varit helt borta från Gotlands kuster (A. NYMAN, J. NORDSTRÖM).

Undersökningen av *sötvattenssimporas* utbredning i Sverige pågår alljämt. Exemplar och upplysningar mottagas gärna av intendent ORVAR NYBELIN, Naturhistoriska Museet, Göteborg.

En lake på 12,4 kg, fångad i Fjällsjön, Ångermanland, torde vara det största i Sverige kända exemplaret (E. MONTÉN, Svensk Fiskeri Tidskrift).

En *mal*, 1,75 m lång, fångades i augusti i Helgeån, Småland (B. JOHANSSON) och fördes levande till Akvariet i Göteborg, där fisken alljämt befinner sig.

Gäddan uppges minska i flera insjöar över hela landet.

Föregående år omtalades i denna översikt fynd av grönfärgade gäddor i Kalmar sund. Hösten 1944 — ehuru det först långt senare blev känt — fångades ett 70-tal gröna gäddor i Luossajärvi, norra Lappland (E. HAGLUND). Fiskarna voro alltigenom gröna, men till skillnad från Kalmargäddorna voro icke inälvorna med undantag för levern grönfärgade. Vetenskapen har hittills icke kunnat lämna någon förklaring på det märkvärdiga förhållandet, att Kalmar sund och Luossajärvi som hittills enda lokaler i världen hysa gröna gäddor.

Förbud mot lekfiske föreslås från många håll. G. SVÄRDSON har i Svensk Fiskeri Tidskrift analyserat lekfiskets inverkan på gäddbeståndet och kommit till det resultatet, att detta icke utgör någon fara för leken.

Laxen har ökat kring Gotlands kuster, där fångsterna i år varit rekordmässiga (A. NYMAN). Detta är ju ett glädjande faktum, men laxens havsbestånd är troligen i nedgående, ty i älvarna, där ju fortplantningen sker, föra de laxartade fiskarna sin fåfänga kamp mot industriens och kraftverksbyggenas förödande verkningar.

Från Norrbotten skriver fiskeriinspektören, dr S. E. BERG: »Lax fiskas i mycket stor utsträckning under hela hösten, alltså under lektiden då laxfiske är förbjudet, särskilt i övre delarna av Torne. Kalix, Lule och Pite älvars laxfiskeområden. Fisket bedri-

ves huvudsakligen med ljuster och nät. Den lax, som togs under förbjuden tid i länet, uppgår (åtminstone i år) till flera 10-tusental kg.» Ökade anslag till bättre och effektivare bevakning skulle säkerligen löna sig för denna jämte laxöringen ekonomiskt viktiga fisk, vilket ju även skulle komma det mycket betydelsefulla havsfisket till godo.

Även *havsöringen* tjuvfiskas tyvärr i betydande grad, och näten ligga mångenstädes hindrande i vägen för uppvandringen. Glädjande nog har han ökat i Ljungan, åtminstone i dess nedre lopp (T. ALLEGÅRD).

Även *insjööringen* är på många ställen illa ansatt. Vid Skeen i Småland planerar Sydsvenska Kraft A/B en dammbyggnadsanläggning, vilken, om den får utföras, skulle betyda förintelse för Bolmens storöringstam, den kanske förnämsta vi ha i landet.

Bäcköringen tycks flerstädes trots inplanteringar ha minskat. Att situationen för laxöringsstammarna f. n. ter sig mycket hotande ha alla klart för sig. Det är därför så skrämmande, att det ena vattnet efter det andra alltjämt får förstöras. R. ARBMAN (Svensk Fiskeri Tidskrift) sammanfattar laxöringens nuvarande läge med följande ord: »Ett faktum är i varje fall att hundratals, nej tusentals svenska fiskevatten från Skåne upp till Lappland endast kunna avläggas ett sorgligt vittnesbörd om den stolta fiskens öde: på många håll är den utrotad, på än flera håll är den hotad till sin existens, överallt utom i avlägsna fjällvatten eller i privata effektivt skyddade vatten är dess tillbakagång påtaglig.» *Rödöringen*, en utpräglad insjöfisk, har i år liksom 1944 då och då fångats i Norrbottens skärgård (S. E. BERG).

Mångenstädes i landet har rovfiske förekommit genom förgiftningsmetoder (karbid) och sprängning, som medfört massdöd och svår decimering, vilkas konsekvenser bli kännbara många år framåt. De militära bombfällningarna och fältskjutningarna mot vatten och isar ha också vållat stor skada på fiskbestånden.

Till alla dem som varit vänliga nog att bidra med uppgifter och förslag, vilket möjliggjort denna översikt, rikta Svenska Naturskyddsföreningen och förf. ett hjärtligt tack. Särskilt vilja vi tacka fiskerikonulenten GILLIS LÜNING för hans stora vänlighet, att inom sitt verksamhetsområde med egna frågeformulär för vår räkning införskaffa en mängd upplysningar.